تێگەیشتنی ئیسلام لەبارەی سێکسگەرایی ئەکتیڤی مێیینەوە *[1]

فاتیمە ئەلمەڕنیسی

و:عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

کارفرمای غەریزەکان

چەمکی تاك لە مەسیحیەت و چەمکی تاك لە ئیسلامدا لەگەڵ یەك جیاواز دەکەونەوە، لە مەسیحیەیدا تاك بوونەوەرێکە لە نێوان دوو تەوەرەی خێر و شەڕ، جەستەو ڕۆح، غەریزەو عەقڵ، بە شێوەیەکی تراژیدی پارچە پارچە کراوە. هەروەها تێگەیشتنی ئیسلام بۆ غەریزەکان زۆر پێشکەوتووترەو تا رادەیەکی زۆریش لە چەمکی لبیدۆی فرۆیدییەوە نزیکە: غەریزەی رەمەکی (فطري) بە وزە دادەنێت، ئەو وزە پەتییەش بە هیچ جۆرێك فیکرەی خێرو شەڕی لەسەر بونیاد نانرێت، وەك چۆن مەسەلەی خێرو شەڕیش ناخاتەڕوو، تەنها ئەو کاتە نەبێت کە چارەنووسی کۆمەڵایەتی تاکەکان بە هەند هەڵدەگرێت. هەروەها تاك گەر لە نێو سیستەمی کۆمەڵایەتیدا نەبێت ناتوانێت بژیت، هەموو سیستەمێکی کۆمەڵایەتیش کۆمەڵێك یاسا دەسەپێنێ و لەو کۆمەڵە یاسا دیاریکراوانەوە جوان و ناشیرینەکانی غەریزە دیاری دەکەن، دواجار ئەوە رێگەی بەکارهێنانی غەریزەکانە سوود یان زیان بە سیستەمی کۆمەڵایەتی دەگەیەنێت، نەك خودی غەریزەکان. لە سەر بنەمای ئەو رێکخستنە تاك لە سیستەمی ئیسلامیدا ناچار بەوە نییە خۆی لە غەریزەکان دەرباز بکات، یان بە شێوەیەکی بنچینەیی تەحەکومیان پێبکات، بەڵکو ئەوەی داواکراوە ئەوەیە بە پێی ئەوەی کە شەریعەت دیاریکردووە پرۆسێسەی غەریزەکانی خۆی بکات.

"... مەبەستی پێغەمبەر (د.خ) کۆتایی هێنان و سەرزەنشتکردنی کردەی ئادەمیزادە، یان ئەوە نییە وایانلێبکات تووڕەیی پشتگوێ بخەن و وازی لێ بێنن یان بە تەواوی ئەو وزەیەی کە دێتە بەرهەم دوای بخەن، بەڵکو مەبەستی ئەوەیە بە پێی توانا لە رێگەی حەق بە کاریان بهێنن، مەبەستەکانیان بەرەو حەق بکەنەوەو ئاراستەکانیان یەك خەن"[2]

بەمجۆرە لە سیستەمی ئیسلامی ئەگەر غەریزەی شەڕانگێزی و شەهوەتی سێکسیی رووی دروستی گرتەبەر پۆزەتیڤ دەکەوێتەوە، لە هەمان کاتدا ئەگەر بە شێوەی خراپ بەکار بهێنرێت دەتوانێت ئەو سیستەمە بەرەو رووخان بکاتەوە:

".. سەرزەنشتی تووڕەی ناکات، مەبەستی مەیلی مرۆڤە، چونکە ئەگەر مرۆڤ وزەی تووڕەیی تێدا بمێنێتەوە سەرکەوتنی بە سەر حەقدا لێ ون دەبێت، بەرزگرتنی وشەی خواو وشەی جیهاد بەتاڵ دەکاتەوە، بەڵکو سەرزەنشتکردنی تووڕەیی شەیتان دەکات، لەبەر ئەوەی شایانی سەرزەنشتکردنە، کەواتە ئەگەر هاتو تووڕەیی لە بەر هەندێ سەرزەنشتکرا، ئەوە تووڕەیی بۆ خواو لە خواوە دەبێتە ستایشکراو"[3]

".. بەمجۆرە مەبەست لە سەرزەنشتکردنی ئارەزووە سێکسییەکان پەکخستنی ئەو ئارەزووانە نییە، چونکە هەر کەسێك ئارەزووە سێکسییەکانی خۆی پەکبخات، کەموکوڕی دەربارەی حەقی خۆی دەنوێنێت، بەڵام

مەبەست ئەوەیە بە شێوەیەك بەكاریان بهێنێت كە بەرژەوەندی بەدواوە بێت و وەك بەندەیەكی پیادەكەری فەرمانەكانی خوا بەكاریان بهێنێت.."[له]

ئیمامی غەزالی (1051–1111ك) لە كتێبەكەی (احیاء علوم الدین)[لو] بە درێژی باسی ڕێگەی تێكەڵكردنی غەریزە سێكسییەكان لە سیستەمی ئیسلامیدا دەكات، تاكو لەگەڵ ئەوەی كە خوا پێیخۆشە یەكبگرێتەوە. لە سەرەتادا لە سەر ئەو هاودژییە سوورە كە لە نێوان ئارەزووە سێكسییەكان و سیستەمی كۆمەڵایەتیدا هەیە: "ئەگەر شەهوەت زاڵ بێت، هێزی خواپەرستی نەتوانێت بەرەنگاری بێتەوە، ئەو شەهوەتە بەرەو ئافرەتە داوێن پیسەكانتان دەبات"[لی]

بەڵام ئەو شەهوەتە ئەگەر بە پێی ویستی خوا بەكار بهێنرێت، لە دنیاو لە قیامەت خزمەت بە خواو تاك دەگەیەنێت: ئەوەش بەرزگرتنی بوونە لە سەر زەوی و لە ئاسماندا. ئەوە بەشێكە لە مەبەستی خوا بۆ دابینكردنی بەردەوامی ڕەگەزی مرۆڤ ، ئارەزووە سێكسییەكانیش لە خزمەتی ئەو بەردەوامیەدان:

" شەهوەتی نێرایەتی بۆ فرێدانی سپێرم بە دوای ورووژانێكدا دەگەڕێت و لە مێیینەدا توانای چاندنی ئەو تۆیە دەدۆزێتەوە، بۆیە نازی هەڵدەگرێ و بەرێوەی دەبات و ئاوی دەدات و دواجار منداڵی لێدەخاتەوە، وەك ناز هەڵگرتنی باڵندەیەك خۆشەویستی تێدا بڵاو بكرێتەوە، خۆشەویستیەك كە باڵندەكە حەزی لێ یە تاكو بەرەو داوی دەبات"[لی]

خوا نێر و مێی خەلق كردووە، بۆ هەر یەكەیان شێوەی توێكاری وای پێبەخشیوون بتوانن بۆ بەجێهێنانی مەبەستەكانی دانەر یەك ئەویدیكە تەواو بكات:

"خوای گەورە جووتێكی خەلق كردووە، نێرو دوو گورچیلەی دروست كردووە* ئاوی پیاوی لە مووڕەگی پشتی دروست كردووە، لەوێشەوە ڕیشەو جۆگەی لە هەر دوو گورچیلەوە بۆ هەڵبەستووە، هەروەها منداڵدانیشی وەك كۆگا بۆ ئاوی پیاو دیاری كردووەو هەروەك بۆ هەر یەك لە نێر و مێ دەسەڵاتی وەرگرتنی شەهوەتی پێبەخشیوون. ئەو ئامێر و كردانە بە زمانێكی پاراو گەواهی مەبەستی خوا لێكدەدەنەوە، هەر بەمجۆرە بە شیردەران ڕادەگەیەنێت، پەی بەوە بەرن كە بۆی ئامادەكردوون. ئەگەر نا خوای گەورە لە سەر زمانی پێغەمبەر (د.خ) زۆر بە ڕاشكاوی ڕاینەدەگەیاند (تناكحوا تناسلو) چۆن ئەو فەرمانە بە ئاشكرا بڵاو بۆتەوە، بەڵام بە نهێنی بەڵێیان پێداوە؟ هەموو خۆشی وەرگرتنێك لە جووتبوون ئەو ئامێرە ئامادەكراوانەی دەوێت كە خوا خەلقی كردووە، بۆ ئەوەی ئەو تۆیە (سپێرم) بشارێتەوەو مەبەستە ڕەمەكییەكەی بە خەسار نەڕوات"[لی].

"..كاتێك شەهوەت لە پێناو مەبەستی خوا لە سەر زەوی پراكتیزە دەكەیت، لە ئاسمانیش خزمەت بە هەمان مەبەست دەكەیت":

".. لە كاتی گوزەراندنی چێژدا جگە لە شەكەتی و پاشان خاوبوونەوە، حیكمەتێكی دیكە لە شەهوەتدا هەیە، ئەگەر چێژ بەردەوامیش بێت لەگەڵ ئەو حیكمەتەدا هاوسەنگ نایەتەوە، ئەویش ئەوەیە چێژی ناوبراو تەنها ئاگاداركردنەوەی چێژێكە لە بەهەشت بەڵێنی دراوە، كەواتە ئارەزووكردنی چێژی بێ سوود هیچ تامێكی نییە.... ئەو چێژە ناتەواوەی سەر زەوی بە خێرایی كۆتایی دێت، بەڵام ئارەزوو لە چێژی كامڵ و تەواودا

دەمێنیٚ، خواپەرستی دەورووژێنێت، بەندەی خواش زۆر ئارەزووی دەکات چونکە سوود بەخشە، ئەو تێکۆشانەی بەندەی خوا دواجار بەرەو بەهەشتی دەکاتەوە..."[الی]

بە پێی سروشتی شەهوەتە سێکسییە دوالیزمەکانی (ئاسمان و زەوی) دەردەکەوێت کە بایەخی بەجێهێنانی لەو نەخشەیە دایە کە خوا بۆی ڕێکیخستووە، کەواتە ڕێکخستنی غەریزە سێکسییەکان بۆ سیستەمی خوایی دەگەڕێتەوە، بەجێهێنانیشی وەك ئەوەی کە خوا مەبەستێتی یەکێکە لەو هۆکارە سەرەکیانەی کە پێغەمبەر (د.خ) پەنای بۆ دەبات، بۆ ئەوەی سیستەمێکی نوێی کۆمەڵایەتی لە بیابانی عەرەبی جاهیلی ئەوسای لەسەر بونیاد بنێت.

ئایا ڕۆڵی سێکسگەرایی مێیینە ئەکتیڤە یان نێگەتیڤە؟

(جۆرج مەردۆك) کۆمەڵگەی مرۆیی دابەشی دوو گرووپ دەکات، ئەو دابەشکردنەش بەو شێوازەوە بەندە کە غەریزەی سێکسیی لە سەر ڕێکخراوە. گرووپی یەکەم ڕێز لە ڕێسا سێکسییەکان دەگرن، وەك ئەوەی بەشێك بێت لە قەدەغەکراوەکانی خودی خۆیان "لە ناخی خۆیانەوەو لە ڕێگەی پرۆسەی بونیادنانەوەی کۆمەڵایەتییەوە بە قووڵی سێکس لەخۆیان قەدەغە دەکەن". بەڵام دووەمیان پەنا بۆ "هاندەرە یەدەگە دەرەکیەکان دەبەن—ئەوانەی کە چوونەلایان بە نیازی سێکس لەگەڵ کردن ناڕەوا دەکەوێتەوە—وەك ڕێسایەکی ڕەفتارئامێزی چەسپاو لە سەر جیاوازی نێوان هەردوو ڕەگەز، چونکە قەدەغەکراوە سێکسییەکان لە نێو هەر تاکێکدا بۆتە ڕێگرو بە ناخیدا ڕۆچووە "[ابرتر]

بە پێی ئەو لێکۆڵینەوەیە کۆمەڵگەی خۆرئاوایی سەر بە کۆمەڵەی یەکەمە، لەو کاتەدا ئەو کۆمەڵگەیانەی کە سیستەمی پەچە (حیجاب) پەیڕەوی دەکەن دەکەونە گرووپی دووەمەوە:

" مەردۆك دەڵێت وەك دیارە کۆمەڵگەی ئێمە سەر بە گرووپی یەکەمە، چونکە ئێمە نەریتی سێکسیی لە نێو تاکەکانمان بە جۆرێکی ئەوەند قووڵ دەڕسکێنین، ئیتر ئامادەین ئەو قەدەغەکراوانەی ناوەوەمان تا سنووری دڵنیابوونەوە دامرکێنین...ئێمە تا ئەو پەڕی ئازادی تاکێتی بە ژنان دەدەین، چونکە دەزانین ئەو پرنسیپە ئەخلاقییەیی کە لە ناخیدا رسکاوە، پرنسیپێکە بەر لە شووکردن بە داوێن پاکییەوە بەندە، دوای شووکردنیش بە دڵسۆزییەوە، ئەو پرنسیپە بەسە ئیتر ئەگەر لە ڕێگەی ئەو ئازادییەوە دەرفەتیشیان بۆ هەڵکەوێت ناکەونە نێو خراپەکاریی و ناپاکی هاوسەرییەوە. بەڵام کۆمەڵگاکانی سەر بە گرووپی دووەم هەوڵدەدەن بەر لە شووکردن پارێزگاری لە ئافرەتەکانیان بکەن، بە هۆی جیاکردنەوەو تەریککردنی ئافرەتە پاکیزەکان و چاودێریکردنی جولانەوەیان لە ڕێگەی هاوەڵێکردنیان لەلایەن پیرەژنانەوە، یان پەنابردن بۆ هۆکارگەلێکی وەك پەچە، یان تەریککردنیان لە حەریم، یان سەپاندنی سیستەمی چاودێری بە سەریانەوە"[اترتر]

لێرەوە بۆم دەردەکەوێت کە لە کۆمەڵگاکاندا، جیاوازی نێوان ئەو دوو گرووپە خۆی لە میکانیزمی قەدەغەکراوەکانی ناخدا هەڵناگرێتەوە، بە قەد ئەوەی پەیوەندی بە ڕۆلی سێکسگەرایی مێیینەوە هەیە، واتە ئەو کۆمەڵگایانەی کە تەریککردن و چاودێریکردنی ژنانی تێدا پیادە دەکرێت، پێیانوایە کە سێکسگەرایی مێیینە

ئەكتیڤە، بەلاّم ئـەو كۆمەلّگایانـەی كـە سیـستەمی چاودێری و تـەریككردنی تێدا پیـادە ناكرێـت پێیانوایـە كـە سێكسگەرایی مێیینە نێگەتیڤە.

ئـەو هەولّـەی كـە (قاسـم ئـەمین) دەیدا بـۆ تێگەیـشتن لـەو لۆژیكـەی كـە دەكەوێتـە پـشت ئـەو تـەریككردن و دوورخستنەوەو پەردەپۆشـكردنەی ئافرەتـان و ئـەو رێساو دامودەزگایانـەی كـە ئـەو دوو رەگـەزە لـە یـەكجیا دەكەنەوە دەگاتە ئەوەی كە لە جاڕادانی ئازادی ئافرەتان بە پوختەی ئەو دەرئەنجامە دەگـات كـە ئـافرەت بـۆ دەسبەسەراگرتنی پاڵنەرە سێكسییەكەیان توانایان لە پیاوان زێترە، هەروەها جیاكردنەوەی نێوان رەگـەزەكان وەسیلەیەكە بۆ پارێزگاریكردن لە پیاوان نەك لە ئافرەتان[يرتر].

(قاسم ئەمین) سەرەتا لە بارەی ئەو ترسەوە پرسیار دەكات، كە ئایـا ئـەو كۆمەلّگەیانـەی رەگـەزێك لەویدیكـە جیا دەكەنەوە لە چی دەترسن، كامە رەگەز لەویدیكەیان دەترسێت؟. بە تایبەتی كە دەبینیٚ ژنان زۆر حـەز بـە دوور كەوتنەوە ناكەن، بەلّكو ئەوە ناچاركردنە وایان لێدەكات سەر بۆ ئەو تەریكبوونە شۆڕ بكەن، تـەواوی ئـەو ناچاركردنەش لە فریودان كورت دەكەنەوە، یان بە مانایەكی دیكە لە دەرئەنجامی ئەو فریودانەوەیە كە شـلّەژان و شپرزەبوون و تێكچوون دروست دەكات (فریودان– ئافرەتی جـوان دەگرێتـەوە– لـە ناوەرۆكدا دەلالـەت لـەو ئافرەتە خەلّەتێنەرانە دەكات كە وا لە پیاوان دەكەن كۆنترۆلّی خۆیان لە دەسـت بـدەن) لای قاسـم ئـەمین ئـەو زاراوەیە دەلالەتی جۆراو جۆری هەیە، دەشـیٚ لـە لایـەك بـە ئـاژاوەی سێكـسیی راڤـەی بكـەین، وەك چـۆن لـە لایەكی دیكە بە شلّەژانی سێكسییەوە بەندە كە ئافرەت دەگرێتـەوە. لە هەموو ئەوانەدا دواجار بە دوای ئـەوەدا دەگەڕێت كە ئەو پەچەیەی ئافرەت ناچار كراوە بیپۆشێت كامەیان دەپارێزێت:

" سەیرە ئەگەر لە فریـودانی ژنـان دەترسـن بـۆ فـەرمان بـە پیـاوان ناكرێـت لـە بەرامبـەری ژنـان رووی خۆیـان داپۆشن. ئایا وزەی پیاوان لـە بەرامبـەر وزەی ژنـان بـە لاوازتـر دادەنـێین، ئایـا پیـاو لـە مەسـەلەی خـۆگرتن و تەحەكومكردن بە سەر خودی خۆیان لە ژنان توانایان كەمترە؟.

بەلاّم رێگە لە ژنان دەگرن لە بەر چاوی پیاوان روویان والاّ نەبێت، لە بەر ئەوەی نەبادا پیاوان جلّەوی عـەقلّیان لە دەست بدەن و بكەونە فریودانی ژنانەوە، هەر ئافرەتێك بێت با ناشیرین و بەد رەوشتیش بێت.

ئەو گوتانە دروست ناكەونەوە، چونكە دیمان كە دانیان بـەوەدانا ئـافرەت ئامـادەگیی لـە پیـاوان زێـتر تێدایـە، بەلاّم ئەو كات بەهۆی لاوازییان ئەوەیان ئاشكرا نەكرد."[همتر]

(قاسـم ئـەمین) مەسـەلەكە لـەو خالّـەوە دەوەسـتێنێت، چـونكە پێـی وایـە بـە دەرئـەنجامێكی پووچـگەرایەنە گەیشتووە، هەموو ئەوانەش بە گالّتە پێكردنەوە دەخاتە روو، دەلّێـت ئەگـەر پیـاو رەگـەزێكی لاوازتـر بێـت لـە ئافرەت، دواجار ئەوە ئەوانن كە دەبێت سەرپۆش بپۆشن.

بۆچی ئیسلام لە فریودان دەترسیٚ؟. بۆچی پیاو لە دەسەلاّتی كێشكردنی ئافرەت ترسی هەیە؟ ئایا وا مەزەندە دەكرێت كە پیاو بەرامبەر ئافرەت نەتوانێت خـۆی بگرێـت؟ ئایـا توانـای سێكـسیی ژنـان لـە توانـای پیـاوان بـە هێزترە؟.

دواجار کۆمەڵگەی ئیسلامی لە بارەی سێکسگەرایی ئەکتیڤەوە لـە نێـوان ئـەو تیـۆرەی کـە بـە (ئاشـکرا) و ئـەو تیۆرەی کە بە (شاراوە) ناو دەبرێت، هـاودژ دەکەوێتـەوە. یەکـەمیان لـە بـیروڕای ئێـستای بـاودا ئامـاژە بـەوە دەکات کە سێکسگەرایی پیاوان هەڵگری مـۆرکێکی ئەکتیڤانەیـە، لـە هـەمان کاتـدا سێکسگەرایی ئافرەتـان بـە نێگەتیڤ و سلبی دەبینن. بەڵام تیۆری دووەم، کە ڕەگوڕیشەی لە نەسـتی ئیـسلامیدا شـاراوەیە لـە کتێبەکـەی ئیمامی غەزالیدا[شمتر] وا هـاتووە کـە ژیـاری تێکۆشـانێکە، ئامـانجی ئەوەیـە کـە بـاڵ بـە سـەر ئـافرەتی تێکـدەر و رووخێنەردا بگرێت. کەواتـە دەبێـت ئـافرەت رێکبخرێـت تـاکو پیـاوان نەخەنـە دەرەوەی ئەرکە کۆمەڵایـەتی و ئایینیەکانیانەوە، هەروەها مانەوەی کۆمەڵگە لە رێگەی ئەو دامودەزگایانەوەیە کە هەژموونی نێرینە لـە رێگـەی کۆمەڵێك میکانیزمەوە دەسەپێنێت، لە یەکتر جیاکردنەوەی ئەو دوو رەگەزە یەکێکە لە میکانیزمەکان، هەروەك چۆن سیستەمی فرە ژنیش بەڕێوە دەبات.

تیۆری (ئاشکرا) کە هۆیـەکانی میـدیا، لـە رێگـەی فـیلم و بـە تایبـەتی گۆرانییـە میـسرییەکانەوە دەیخاتـە روو، دیـدێکی هـاودژی پەیوەنـدی نێـوان ئـەو دوو رەگـەزەی لـەخۆدا هـەڵگرتووە، (مـەحمود ئەلعـەقاد) لـە کتـێبی (المراءە فی القران) هەوڵیداوە وەسفێکی دینامیکیانەی (پیاو/ئافرەت) وەك ئەوەی کە لە قورئان هـاتووە، بکات، کتێبەکەی بە هێنانەوەی ئایەتێکی بەناوبانگی قورئانییەوە دەست پێدەکات، کە فەزڵی پیـاو دەکـات لـە رێگەی پرنسیپی خوایی (و للرجال علیهن درجه) دەرئەنجامێکی بە پەلـە دەداتـە دەسـت بـەوەی کـە "حـوکمی قورئانی پیرۆز لە مێـژووی ئـادەمیزادەوە هـەر لـە دروسـت بـوونی ژیـاری و شـەریعەتە گشتییەکان و دواتـریش فەزڵکردنی پیاوانی بە سەر ژناندا وەك حوکمێکی روون و ئاشکرا دەردەبڕێت"[لهتر]

(ئەلعەقاد) لە قورئان و ژیاری مرۆڤایەتیدا تەواوبوونێك لە نێوان هەردوو رەگەزدا دەبینێت، کە لە سەر سروشـتە هاودژەکەیانـەوە وەسـتاوە. بـە رای ئـەو خەسـڵەتی جیاکارانـەی پیـاوان خـۆی لـە ئـیرادەو هێـزو داگیرکردنـدا هەڵدەگرێتەوە، بەڵام ئەو ئیرادەیـە لای مێیینـە نێگەتیڤـە و هـەموو وزەکـانی لەخۆبەدەسـتەوەدان و ملکەچیدا دەبینێتەوە، دواجار هەموو ئەوەی کە دەکرێت پێیهەڵسێت ئەوەیە کە خـۆی لـە چاوەڕوانی دەسبەسـەراگرتنی پیاودا ببینێتەوە، چاوەڕانی پیاوێك کە بەدوایدا دەگەڕێت و حەزی لێیە ئەو دەستی بەسەردابگرێت.[لىتر]

سەرەڕای ئەوەی کە (ئەلعەقاد) نە ئەوەندە قووڵەو نە میتۆدێکی رێکو پێکی بەرهەمهێناوە، وەك چۆن (فرۆیـد) بەرهەمی هێناوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بیرکردنەوەکانی لـە بـارەی دینامیکیـەتی سێکسیی زۆر لـە بیروڕاکـانی (فرۆید)ەوە نزیکە، کاتێك کـە سـوور دەبێـت لـە سـەر ئـەو خەسـڵەتە سێکسگەراییەی کـە دەشـێ بـە (یاسـای دارستان) ناوبنرێت، چونکە ئەو تەکامولە سێکسییە بە رای (ئەلعەقاد) لـەو رێکنەکـەوتن و ئـاوات و ئارەزووانـەدا دەبینێت کە هاودژی یەکترن:

" لـە تـەواوی جۆرەکـانی ئاژەڵدا هێـز بـە حـەقی نێـر دێتـە ژمـاردن—وەك چـۆن لـە پێکهاتـە بایۆلۆژییەکەشـدا بەرجەستەیە— تاکو مێ ناچار بە خۆ بەدەستەوەدانی داواکارییە غەریزەکانی بکات... لە هەموو بارەکانـدا هـیچ حاڵەتێك بەرچاو ناکەوێت کە ئەو هێزە بە مێ ببەخشێت"[ابىتر]

ئەو وەك فرۆید پێی وایە کە ژن زۆر تێنووی ژانوژوارە[*]، نەك هێندە بەڵکو (ئەلعەقاد) لەو بڕوایەدایە کەئافرەت تەنها لە بەزین و خۆدانەدەستی پیاو نەبێت ناگاتە خۆشی و چێژ وەرگرتن. بەمجۆرە جەوهەری مێیینە بە مازۆخی دێتە ژماردن، چونکە لە بنەڕەتدا لە ڕێگەی ئازاردانەوە نەبێت بە چێژ وەرگرتن ناگات، واتە خۆدانەدەست بە سروشتی ڕەمەکیانەی ژنانەوە بەندە:

" لە پەیوەندی خۆشەویستی و هاوسەری لای ژنان ئەوەیە کە پیاوەکەی بتوانێت بیکاتە موڵکی خۆی و لە ڕێگەی هێزەوە بە سەریدا زاڵ بێت، ئاکامی بەرگری لای ئافرەت لە یەك کاتدا لە سەرکەوتن و ژێرکەوتندایە[*]".

هەروەها تیۆری سەرکەوتنی پیاو بە سەر ئافرەتدا ڕۆڵی ڕاوکەر بە پیاو و ڕۆڵی نێچیر بە ئافرەت دەبەخشێت، ئەو بیرکردنەوەیەش دەنگدانەوەیەکی گەورەی لە نێو پیاو و ژناندا هەیە، چونکە بە ناخی ئەو وێناکردنەدا شۆڕ بوونەتەوە کە بۆخۆیان هەیانە.

بەڵام تیۆری (شاراوە) لە بارەی هاوسەرگیری و ژیانی سێکسیی ئافرەت لای ئیمامی غەزالی ڕۆڵی ڕاوکەر بە پیاو و نێچیر بە ئافرەت دەبەخشێت. کەواتە هەردوو تیۆر (شاراوە) و (ئاشکرا) لە خاڵێکی بنەڕەتیدا لەگەڵ یەك هاوڕێك دەکەونەوە، ئەویش پەیوەندی بە دەسەڵاتی داونانەوەی ئافرەتانەوە هەیە (واتە ژنان دەتوانن پیاو بە فێڵ و تەڵەکە فریوو بدەن نەك بە دەسەڵات و هێز). بەڵام لە هەمان کاتدا (ئەلعەقاد) هەوڵدەدات هێزی داونانەوەو فریودان بە پێکهاتەی لاوازی ژنانەوە پەیوەست بکات، لەوێشەوە بەو ڕەمزە دوونیەوە بەندی دەکات کە خوا بڕیاری لە سەر داوە، هەروەها (ئیمامی غەزالی) لەو ڕووەوە ئەو دەسەڵاتەی ژنان لە ڕەگەزگەلێکدا دەبینێت کە سیستەمی کۆمەڵایەتی ئیسلامی بەرەو وێرانبوون دەکاتەوە، بۆیە مێیینە لەگەڵ شەیتان هاوواتا دێنەوە. دەشێ لە ڕێگەی دەسەڵاتی فریودانی ئەفسانەئامێزی ژنانەوە، واتە ئەو کاتەی کە ئافرەت وەك جەمسەری پەیوەندییەکان دێتە ژماردن، بتوانین پەیوەندییەکانی ناوەوەی خێزان و دەرەوە لە ئێستای کۆمەڵگەی ئیسلامیدا بخوێنینەوە، هەر لەوێشەوە لە پێکهاتەی کۆمەڵایەتی باوی ئێستا ئەو کۆمەڵگەیانە تێدەگەین، جا چ لە سەر ئاستی خێزان بێت، یان دابەشکردنی شوێنگەکانی نێوان هەردوو ڕەگەز، لە پەیوەندییان بە دەسەڵات و هێزی فریودانەوە، ئەو هێزەی کە خاوەنەکەی ئافرەتە. وا پێدەچێت سیستەمی کۆمەڵایەتی لە هەوڵی ئەوە دابێت کە ئەو دەسەڵاتە تێکبشکێنێت و کاریگەرییە ڕووخێنەرەکەی بە بنبەستبوون بگەیەنێت.

هەڵبەتە کاری بەگژیەکداچوونەوەی ئەو دوو تیۆرە بە ئاشکرا دەردەکەوێت ئەگەر بێتوو، بەراوردێك لە نێوان بیروڕاکانی (ئەلعەقاد) لە لایەك و (ئیمامی غەزالی) لە لایەکی دیکەدا بکەین، جیاوازی نێوانیان خۆی لەوەدا هەڵدەگرێتەوە کە ئیمامی غەزالی لە خستنەڕووی تیۆری یەکەمدا سەرکەوتنی بەدەست هێناوە، ئەویش لەو کارە میتۆدییەوەیە کە دەربارەی دامودەزگای هاوسەرگیری لە ئیسلامدا پێشکەشی کردووە، لەو کاتەدا تیۆری (ئاشکرا) لای (ئەلعەقاد) بەرگریکردنێکی ناسەرکەوتووانەی لێدەکەوێتەوە، چونکە کتێبەکەی پێگەیشتوو نییە، بەڵکو تێکەڵەیەکی گشتی کۆمەڵێك زانیاری وەرگیراوە، مێژوو و ئایینی تێکەڵ بە بیروڕای خۆی لە بارەی

بایۆلۆژیـاو ئـەنترۆپۆلۆژیاوە کـردووە. بۆیـە ئێمـە تێگەیـشتنی میکانیزمیانـەی ئیمـامی غـەزالی لـە بـارەی سێکسگەرایی لەگەڵ ئەلعەقاد بە یەکەوە بـەراورد ناکـەین، بـەڵکو بیروڕاکـانی ئیمـامی غـەزالی بـە یەکێکیدیکـە بەراورد دەکـەین کـە ناکەوێتـە باوەشـی ئیـسلامەوە بـەڵام خـاوەنی تیـۆرێکی نێرینەخوازانەیـەو خـاوەن فـەزڵی خۆیەتی لە لێکجیاکردنەوەی شتەکاندا خاوەن راڤەکردن و پێشەکی لۆژیکییانەیی خۆیەتی، وەك چۆن برەویشی بە میتۆدێکی پراکتیکی داوە ئەویش سیگمۆند فرۆیدە.

ئیمامی غەزالی و سیگمۆند فرۆید: ئەکتیڤ و نێگەتیڤ

ئەگەر ئیمامی غەزالی بە فرۆید بەراورد بکەین بە لای کـەمی رەنگـە لـە سـەرەتادا بکەوینـە دووتـوێی تەگـەرەی میتۆدییەوە. ئەو کاتەی غەزالی لە کتێبەکەی (احياء علوم الدين) کە بۆ سەدەی یازدە دەگەڕێتەوە، لە بەشی هاوسەرگرتن هەوڵدەدات بیروڕای دروستی ئیسلامی لە بارەی ئەو بابەتـەوە بخاتـە روو. بـەڵام فرۆیـد هەوڵیـداوە تیۆرێکی زانستی، بەوەی کە هەڵگری زانستێتی و بابەتخوازی و جیهانییە دابمەزرێنێت. فرۆید نـەهاتووە بـیر لـە دامەزراندنی تیۆرێکی ئەوروپی لە بارەی سێکسگەراییەوە بکاتەوە، بەڵکو ئامـانجی هێنانـە ئـارای راڤـەکردنێکی جیهانی بووە بۆ خودی ئافرەت. بەڵام ئەگەر ئاگامان لە (مێژووگەرایی رۆشنبیری)[*] هەبێت دەتوانین تـەجاوزی ئـەو تەگـەرە میتۆدییـە بکـەین. ئێمـە تیـۆری فرۆیـدی وەك دەرئـەنجامێکی (مەرجـدار بـە مێـژوو) هـەڵگری رۆشنبیرییەکی تایبەت بەخۆ دەبینین. (لینتۆن) پێی وایـە کـە داتاکـانی ئـەنترۆپۆلۆژی دەریخـستووە کـە ئـەوە رۆشنبیرییە ئەو دیدە دیاری دەکات کە جیاوازییە بایۆلۆژییەکانی پێ دەبینین نەك بە پێچەوانەوە:

"هەموو کـەلتورەکان هەڵوێـست و ئـەرکی جـۆراو جۆریـان بـە سـەر هـەردوو رەگـەزدا سـەپاندووە، زۆربەشـیان هەوڵیانداوە کە بە پێـی جیاوازییـە فیزیۆلۆژییـەکانی نێـوان هـەردوو رەگـەز، یـان بـە پێـی رۆڵیـان لـە پرۆسـەی بەرهەمهێناندا ئەو جیاوازییە ناوبراوانە بکەنە مەسەلەیەکی عەقڵانی. بەڵام ئایا لە تەواوی کەلتورە جیاوازەکانـدا لێکۆڵینەوەیەکی بەراوردکارانە لە بارەی ئـەو بارودۆخـە سـەپێنراوەی سـەر پیـاوان و ژنـان دەبینیـت، کـە وەك پێویست ئەو فاکتەرەمان نیشان بدات کە دەبنە خاڵی دەسپێکی دابەشکردنی ئەو رۆڵانـە، کەواتـە هـەموو ئـەو فەرمانانەی رۆشنبیریی باو بە سەر پیاو و ژنانیدا سەپاندووە. هەتا ئـەو بارودۆخـە جیـاواز و خەسـڵەتە تایبەتـە سایکۆلۆژیانەی کە لە زۆربەی کۆمەڵگەکان دەدرێنە پاڵ ژنان و پیاوان تا پلەیەکی زۆر وەك بنەڕەتی فیزیۆلۆژی کەمخوێن دەکەونەوە.[*]

لێرە لێکۆڵەرەوەیەکی زانستە مرۆییەکان لە بارودۆخێکی بیۆگرافی مەرجداردا دەبیـنین، واتـە "لـە دەوروبـەرێکی سروشتی سۆسیۆرۆشنبیری کە خۆی بۆ خۆی دیـاریکردووە، لـە نێـو ئـەو ژینگەیـەدا بارودۆخێك هەیـە، نـە بـە فـەزای سروشـتی و زەمـەنی رۆشـنبیری و سـێنتەری لێکۆڵـەرەوە بەنـدە، نـە لـە سیـستەمی کۆمەڵایـەتی ئـەو ژینگەیەدا رۆڵی هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بە ئاراستەی ئەخلاقی و ئایدیۆلۆژیی ئەو ژینگەیەوە بەندە"[*]

کەواتە دەتوانین تیۆری فرۆیدی کە بە شێوەیەکی گشتی لە بـارەی سێکسگەرایی و بـە تایبـەتی سێکسگەرایی مێیینەوەیـە، وەك رەنگدانـەوەی بیروبـاوەڕی کۆمەڵگەکـەی بیخەینـە روو، نـەك تـەنها وەك تیـۆرێکی زانـستی دەرەوەی مێـژوو، دواجـار بـەراوردکردنی تیـۆری فرۆیـدی و تیـۆری ئیمـام غـەزالی، لـە بنەڕەتـدا دەلالـەت لـە

بەراوردکردنی نێوان دوو چەمکی جیاوازی سێکسگەرایی دەکات، کە بە دوو کەلتوری جیاوازەوە بەندن، یەکێکیان نموونەی ئافرەت تێدایدا سلبی–نێگەتیف دەکەوێتەوە، ئەویدیکە بە ئەکتیف دەیبینێت. ئامانج لەو بەراوردکردنەش بەرجەستەکردنی تایبەتمەندێتی تیۆری ئیسلامییە لە بارەی دینامیکیەتی هەردوو رەگەزەوە (نەك بەراودکردنی نێوان بارودۆخی ئافرەت لە خۆرهەلاّتی ئیسلامی لەگەلّ بارودۆخی ئافرەت لە خۆرئاوای یەهودی و مەسیحیدا).

فرۆید رەگەزێکی دیکەی بۆ رۆشنبیری خۆرئاوای هاوچەرخ زیاد کردووە، کاتێك دان بەوەدا دەنێت کە سێکس بنەڕەتی ژیارییە (هەلّبەتە لە حالّەتە بالاّکردنەکەیدا–التسامی) ئەو ئەرزش گەڕانەوەیە بۆ سێکس بە رای فرۆید لە بەر ئەوەیە، کە بە سێنتەری داهێنانی ژیاری دێتە ژماردن. هەروەها فرۆید دووبارە لە نوێوە چاو بەو جیاوازییانەدا دەخشێنێتەوە کە ئەو دوو رەگەزە لێکجیا دەکاتەوە، هەلّسەنگاندنی دووبارەی فرۆید بۆ ئەو دوو رەگەزە، لە رێگەی بەرهەمهێنان و پۆلینکردن و بەشدارییەکانی ئەو دوو رەگەزەوەیە لە دووتوێی سیستەمی کۆمەلاّیەتیدا، هەر ئەوەشە کە لە تیۆری فرۆیدیدا دواجار پڕشنگ دەخاتە سەر چەمکی سێکسگەرایی مێیینەوە، کە جێگای بایەخی ئێمەیە.

فرۆید لە کاتی شیکردنەوەی جیاوازییەکانی ئەو دوو رەگەزەوە لە بەرامبەر دیاریدەیەکی تایبەتیدا کە دوالیزمیەتی سێکسییە دووچاری سەرسوڕمان دەبێت، ئەو دیاریدە سێکسییە دیاریدەیەکی سەرسوڕهێنەرە بۆ هەموو ئەوانەی هەولّ دەدەن لە بری خالّە لەیەکچووەکان، جیاوازییەکانی نێوان ئەو دوو رەگەزە هەلّسەنگێنن:

"دواجار زانست شتێکمان پێدەلّێت کە مەزەندەمان نەدەکرد، ئەو مەزەندە نەکراوە شلّەژان لە سۆزماندا دەچێنێت، سەرنجمان بۆ هەندێ بەشی کۆئەندامی زاوزێ رادەکێشێت، کە هەم لای ئافرەت هەیە و هەم لای پیاو، لەوەدا هەست بە دوالیزمییەکی سێکسیی دەکەین بەوەی کە هیچ تاکێك لە رووی سێکسییەوە نە بە تەواوی مێیە نە نێر، بەلّکو هەردووکیانە بە یەکەوە. بەلاّم ئەوەی کە دیارە ئەوەیە یەکێك لە خەسلّەتەکان زێتر بە سەر ئەویدیکەدا زالّە"[سمير].

لێرەدا دەگەینە کورتەی دەرئەنجامێك ئەویش ئەوەیە، کە دوالیزمیەتی سێکسیی مەسەلەیەکی واقیعییە، زانستی توێکاری ناتوانێت بنەڕەتێکی پەسەند بۆ راڤەکردنە جیاوازەکانی نێوان ئەو دوو رەگەزە دابمەزرێنێت، هەروەها فرۆیدیش گەیشتۆتە ئەو دەرئەنجامەی خوارەوە:

"بڕواتان بێت نیسبەتی نێرایەتی و مێیایەتی لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە زۆر لێکجیاوازە. جگە لە حالّەتە زۆر دەگمەنەکان نەبێت، ئەگینا تاك هەر تەنها هەلّگری جۆرێکیانە: یان هێلکە، یان سپێرم. هەلّبەتە هەموو ئەوانە دەمانخەنە سەرساميیەوەو دواجار لەوەدا کورت دەبێتەوە، کە نێرایەتی و مێیایەتی بۆ خەسلّەتێکی نادیار دەگەڕێتەوە کە زانستی توێکاری ناتوانێت بیانگاتێ و دەستی بخاتە سەر"[سمير]

کەواتە لە ژێر سێبەری ئەو مەرجانەدا فرۆید لە کوێ ئەو جەمسەرگیرییە سێکسگەراییەی بۆ نێرو مێ بە دەست هێناوە، چۆن لە لایەك رەگەزی مرۆیی دابەشی نێرو مێ کردووە، لە لایەکی دیکە سەلماندوویەتی کە زانستی توێکاری بنەڕەتێکی بۆ ئەو دابەشکردنە نییە؟.

بۆ لێكدانەوەی ئەو هەڵوێستە لە ڕێگەی پەراوێزەوە تێبینییەكی خستۆتە روو، وەك ئەوەی كە ئەو مەسەلەیە بە خاڵێكی زۆر لاوەكییەوە پەیوەست بێت:

"دەبێ ئاگامان لەوە هەبێت كە چەمكی –نێرایەتی– و –مێیایەتی– لەو چەمكە یەكجار ئاڵۆزانەن، ئەگەر لە رووی زانستییەوە سەیریان بكەین سەرەڕای ئەوەی بە نیسبەت بیروڕای گشتی روون و ئاشكرا خۆیان دەردەخەن، بەلاّم ئەو دوو زاراوەیە: نێرایەتی و مێیایەتی سێ بەكارهێنانی جیاواز لەخۆ دەگرن، رەنگە بۆ ئەكتیڤی و نێگەتیڤی هاووتا بكەونەوە، وەك هەڵگری مانای بایۆلۆژی، یان سۆسیۆلۆژیش بەكار دێن. بەلاّم زانستی دەروونی مەدلولی یەكەمیانی مەبەستە"[لهير]

لە تیۆری فرۆیدی دابەشكردنی سێكسگەرایی لای مرۆڤ بۆ دوو بەشی نێر و مێ و پەیوەستكردنی یەكێكیان بە ئەكتیڤ و ئەویدیكەیان بە نێگەتیڤ تێگەیشتنی باشتر دەكەوێتەوە لە تیۆرەكەی ئیمام غەزالی چونكە لە بنەڕەتدا ئەوەی ئیمام غەزالی ئەو جۆرە دابەشكردنەی تێدا ونە، ئیمامی غەزالی پێی وایە ژن و پیاو كە لە سێكسگەراییدا بەشداری یەكتر دەكەن، سەر بە هەمان جۆرن. بەلاّم بە نیسبەت فرۆید ئەوە كاری خانەی سێكسییە كە لە میانی جووتبووندا وەك رەمزی پەیوەندی (نێر و مێ) دەردەكەون، هەروەها فرۆید وەك بە یەكگەیشتنێكی هاودژانەی دەستدرێژی و خۆبەدەستەوەدان دایاندەنێت:

"خانەی نێرینە چالاكەو دەجولێتەوەو پێش خانەی مێینە دەكەوێت، كە هێلكەیە و ناجولێ و نێگەتیڤە.
دواجار لە پرۆسەی جووتبوونی سێكسییدا رەفتاری تاكەكان لە مێینەو نێرینە نوێنەرایەتی جولەی ئەو خانە سێكسییە یەكەمانەیان دەكەن، بۆیە نێر دوای ئەو مێیە دەكەوێت كە هەڵیبژاردووە، دەستی بەسەردا دەگرێت و دەیبڕێت"[الىير]

بەلاّم بە نیسبەت ئیمامی غەزالی نێرو مێ خانەی هاوشێوەی یەكیان هەیە، زاراوەی ئاوی پیاو، یان ئاو بە سەر خانەی نێرو مێدا وەك یەك پراكتیزە دەبێت. هەروەها ئیمام غەزالی ئاماژە بە جیاوازییە توێكارییەكانی نێوان ئەو دوو رەگەزە دەكات، لە ڕێگەی روونكردنەوەی هەڵوێستی ئیسلام لە تەریككردن و لێكجیاكردنەوەیان، كە پێشتر لە ئیسلامدا وەك ڕێگەیەك بۆ دوور كەوتنەوە لە سكپڕبوون دەناسرا، هەروەها كاتێك لە چوارچێوەی هەڵوێستی پێغەمبەر (د.خ) وەسفی تەریككردن و لێكجیاكردنەوە دەكات لە بارەی زاوزێ لە تیۆری ئیسلامی و ئەو رۆڵ و شێوازە روون دەكاتەوە، كە هەر یەك لەو دوو رەگەزە بەشداری پێدەكەن:

"دەڵێت منداڵی نێر –كوڕ– هەر تەنها لە ئاوی پیاو دروست نابێت، بەڵكو بەیەكەوە لە ئاوی هەردووكیان دەبێت... كەواتە هەر چۆنێ بێت، ئاوی ئافرەت دەبێتە هۆی بەیەكبەستنەوە"[ابىير]

ئەو پرسیارە سەرسوڕهێنەرەی كە خۆی دەسەپێنێت، بە دوای زانینی هۆی ئەو داخورپانەدا ناگەڕێت، كە ئیمامی غەزالی لە درككردنی جیاوازی خانەی نێر و مێدا دووچاری دەبێت، بەڵكو بە دوای ئەو هۆیەوەیە كە فرۆیدی وا لێكردووە هێلكە بە خانەیەكی نێگەتیڤ دابنێت و لە پرۆسەی سێكسییدا لە بەرامبەر سپێرم رۆڵی لاوەكی پێ ببەخشێت، سەرەڕای ئەوەی كە زۆر لە راستییە بایۆلۆژییەكان دەزانێت. (سەرەڕای پێشكەوتنە تەكنۆلۆژییەكان، كەچی تیۆرە خۆرئاواییەكان بۆ چەندان سەدە دەستەوداوێنی ئەو فیكرەیە بوون كە پێی وایە

سپێرم تاکە فاکتەرێکە لە پرۆسەی زاوزێدا حوکم دەکات، هەروەها پێشتریش کۆرپەلە هەر لەو دروست بووە. منداڵدانیش هەر تەنها بۆ ئەو شوێنە گەرم و خۆشە دەگەڕێتەوە کە بۆ گەشە دەشێت)[تییر] .

جەختکردنی ئیمامی غەزالی لە سەر وێکچوونی سێکسگەرایی نێر و مێی پیاوان و ژنان، بە روونی لەوەدایە کە مێیینە رێگە بە خەسڵەتی سێکسیی کێر (چووك) دەدات، واتە رێگە بە فرێدانی سپێرم دەدات، بەمجۆرە جیاوازییەکانی نێوان ئەو دوو رەگەزە تەنها لەو جیاوازییە ساکارەی کردەی فرێدانی سپێرمدا کورتدەکاتەوە، کە لای ئافرەت وەك پیاو نییەو سستترە:

"رەنگە هاتنەخوارەوەی ئاوی ژنان درەنگ بکەوێتەوە، ئەوەش شەهوەت دەوروژێنێت، ئەوساش دانیشتن لە سەریان ئازاریان دەدات–واتە نابێت خۆیان بەسەردا بدەیت–، یان جیاوازی لە ئاو هاتنەوە، واتە هەرچەندە پیاو ئاوی زوو بێتەوە لەیەکدوورکەوتنەوە زووتر روودەدات"[انییر] .

لێرەدا ئێمە زۆر لەو وێنانەی کە (ئەلعەقاد) و (فرۆید) لە بارەی ژووری نووستن هەیانە دوور دەکەوینەوە، چونکە ئەوان ژووری نووستنیان وەك گۆڕەپانی شەڕ نیشان داین، نەك وەك پەنایەك بۆ چێژ بردن، کەچی لای ئیمامی غەزالی دەستدرێژیکەرو قوربانی نییە، بەڵکو دوو کەس دەبینرێت کە هاوکاری یەکتر دەکەن، بۆ ئەوەی چێژ بە یەکتر ببەخشن.

خۆبەدەستەوەدانی سێکسگەرایی مێیینە داننانێکە بەرەو لەقبوونی سیستەمی کۆمەڵایەتیمان دەکاتەوە، هەر لەو دەرئەنجامەشەوە بونیادی سیستەمی کۆمەڵایەتی هەڵدەوەشێتەوە. بەڵام نکۆڵیکردنی پەیکەری سێکسگەرایی نێرو مێ ئەویش هەڵبژاردنێکی یەکلاکەرەوەیەو کۆمەڵێك دەلالەتی دووری خۆی هەیە و هەڕەشەی تەقینەوەی بەدواوەیە. بۆ نموونە فرۆید بریاری لە سەر ئەوە داوە کە میتکە لای ئافرەت وەك زیادەیەکی (چووك) کێرئامێز وایە، هەر لە بەر هەندێش لە پیاو زێتر هەڵگری دوالیزمیەتی سێکسییە:

"گومانی تێدا نییە کە سروشتی سێکسگەرایی دووالیزمانە کە وەك خەسڵەتێکی جیاکەرەوەی مرۆیی جەختی لێدەکرێتەوە، زێتر بەلای ئافرەتدا دەشکێتەوە نەك بەلای پیاودا، چونکە ئەوەی دوایی تەنها خاوەنی یەك شوێنی سێکسییە، لە کاتێکدا ئافرەت دوو شوێنی هەیە: قوز (زێ) کە ئەندامی حەقیقی مێیینەیە و میتکە کە لە شێوەی ئەندامی پیاودایە"[ابویم] .

بەڵام لە بری ئەوەی فرۆید هەڵسێت ئەو تیۆرە بەرەوپێش بەرێت و دەوڵەمەندی بکات و بەرفرەوانی بکات، دێت تیۆرێك لە سەر چەپاندنی سێکسگەرایی مێیینەوە بونیاد دەنێت: واتە لە رێگەی ئەو زیادە کێرئامێزەی کە بۆ ئافرەتی تەرخانکردووە، هەر لە سەرەتای منداڵییەوە دوالیزمییەکی سێکسگەرایی دەخاتە پاڵ ئافرەتەوە، بەو مانایەش مێیینە بە تەمەنی پێگەییوی ناگات ئەگەر لە وازهێنانی ئەو زیادە چووکییە، واتە میتکە خۆی دەرباز نەکات.

"کەواتە مەرجی گەشەی مێیینەیی ئەوەیە کە لەو میتکەیە خۆی دەرباز بکات"[اتویم] . لێرەدا کردەی گەشەکردن بەرەو پێگەیین، جەستەی مێیینە لاواز دەکات، وێڕای ئەوەی کە کێر (چووك) لە جەستەی نێرینەدا بەرەو بە

هێزی دەبات، هەر لەوێشەوە ئەو جیاوازییە گەورەیەی نێوان ئەو دوو رەگەزەی پیاو و ئافرەتمان بۆ دەردەکەوێت:

"ئەو پێگەییەنەی کە لە رووی لبیدۆوە لە کوڕ روودەدات، گەشەیەکی گەورەو جیایە لە کچۆڵە بە پێی ئەو چەپاندنەی کە باسمان کرد، واتە ئەوەی کە ئەو کات دەیچەپێنێت، رەگەزی سێکسیی نێرینەیە، لەو قۆناغەدا ئەو تەگەرە سێکسگەراییە و دەرکەوتنی وەك جۆرێك لە چەپاندن، هاندەرێکی وروژاوی لبیدۆی پیاوەو پیاو ناچار دەکات کە هێزی خۆی ئەکتیڤتر بکات. لەگەڵ هاوسەنگی ئەو باڵا بوونە، وزەی سێکسیی ئەو لە بەرامبەر ئافرەت بەرەو ترۆپك دەبێتەوە، ئافرەتیش لە بەرامبەر ئەوەدا نکوڵی لە خودی خۆی دەکات و خەسڵەتە سێکسییەکانی خۆی رەتدەکاتەوە".

ئەو کاتە کچۆڵە دەبێتە ئافرەت ئەگەر میتکەی خۆی "وەك گەڵای سنۆبەر بۆ هەڵگیرسانی ئاگر لە دارێکی زیاد لە پێویست رەق بەکار بهێنێت". فرۆید ئەوەشی دەخاتە سەر کە ئەو کردارە هەندێك کاتی گەرەکە "لە میانی ئەو پرۆسەیەشدا هاوسەری —مێیینە— گەنج وەك سڕکراوێك دەمێنێتەوە"، ئەگەر میتکە وازی لە وروژان نەهێنا، یان وروژانی خێرای قبووڵ نەبوو، ئیتر ئەو سڕبوونە تا کۆتایی بەردەوام دەبێت، کەواتە دواجار بە پێی رای فرۆید ئافرەت لە رووبەرووبوونەوەی هاوبەشە چووکدارەکەی قابیلی دووچار بوونی ساردی سێکسییە:

"وا پێدەچێت کە ئەوەی لە نێو ژنان بە نیسبەت ساردی سێکسیی بڵاوە، پەیوەندی بە جۆرێك لە کەموکوڕی هەبێت، کە بە شێوەیەکی روون تا ئێستا راڤەکردنێکی تەواوی لە بارەوە نابینرێت، ئەگەر بنەڕەتێکی دەروونی هەبێت، دەشێ چارەسەری ئەو ساردییە بکرێت، بەڵام لە حاڵەتەکانی دیکەدا بەرەو گریمانەی تونێکاری، یان بوونی فاکتەرێکی پێکهاتەییمان دەبات".

بە پێچەوانەی ئەو رایەی فرۆید کە بە جیاکارییەکانی ساردی سێکسیی و نێگەتیڤی ئافرەتەوە پەیوەستە، داواکارییە سێکسییەکانی ئافرەت بە لای ئیمامی غەزالییەوە بە راستی زیان بەخشە، وەك پێویست رازی کردنیشی لە لایەن پیاوەوە دەبێتە ئەرکێکی کۆمەڵایەتی بەردەوام:

"بەڵێ، دەبێت —پرۆسەی سێکسیی— بە پێی پێداویستی ئافرەت زیاد و کەم بکرێت، پارێزگاریکردنی ئەو پێداویستییەش بە ئەرکی پیاو دادەنرێت".

تیۆری ئیمامی غەزالی پەیوەستبوونێکی راستەوخۆی بە پارێزگاریکردنی سیستەمی کۆمەڵایەتی و پارێزگاریکردنی ئافرەتەوە هەیە، دوای ئەوە رازیکردنی پێداویستییە سێکسییەکانیان بە جێدەهێنرێت.

ئەگەر ئافرەت لە هاوسەرەکەی کورت بێتەوە —واتە هاوسەرەکەی تێری بکات—و.ك، بەرەو فریودان و گومراکردنی پیاوانی دیکە نابێتەوەو پیاوانی دیکە دووچاری داوێن پیسی ناکات. ئەو ترسەش لە بەرامبەر داواکارییە سێکسییە زیانبەخشەکانی ئافرەتی ئەکتیڤ بە جۆرێك لە تێکەڵبوون بە رێزگرتن دەردەکەوێت، لەو کاتەدا ئیمامی غەزالی دان بەو قورساییە دادەنێت کە پیاو لە پێناو تێرکردنی ئارەزووەکانی ئافرەت دەیچێژێت:

"ئەگەر هاتو داواكارییەكە بە رێككەوتن كۆتایی نەهات، ئەوە بە دەستكورتی داواكراوەكەو دڵسۆزی بۆ ئەوەوە بەندە"[ابیسم].

ئیمامی غەزالی بە هوشیارییەوە پێشنیاری ئەوە دەكات كە پیاو هەر كاتێك بگونجێت با سێكس لەگەڵ هاوسەرەكەیدا بكات، یان ئەگەر چوار هاوسەری هەبوو هەموو چوار شەوێك لەگەڵ یەكێكیان سێكس بكات، ئەو ژمارەیەش وەك نزمترین حەد پێشنیار دەكات، ئەگینا تێركردنی پێداویستییە سێكسییەكانی ئافرەت لە نەشیاوەكانە"[اتیسم].

هەڵوێستی هەر یەك لە فرۆید و ئیمامی غەزالی لە بارەی چێژی سەر جێگە (دەسبازی و گەمەكردنی بەر لە جووتبوون،و.ك) و پەیوەندی سێكسییەوە راستەوخۆ دەكەوێتە ژێر كاریگەری دیدی هەریەكەیان بە نیسبەت مەسەلەی سێكسگەراییەوە. لای فرۆید دەبێت ئەولەویەت بە جووتبوون بدرێت، واتە "یەكگرتنی ئەندامەكانی زاوزێ"[انیسم]، ئەوەش لە بەهای چێژوەرگرتنی سەر جێگەو جووتبوون كەم دەكاتەوە، بە هۆی ئەوەی كە سنوورێكی لێكجیا لە نێوان جووتبوونی ئاسایی (زاوزێئامێز) و لادان دروست دەكات، كە بە پێی رای ئەو لەو خاڵانەی خوارەوە دایە:

"ا–نارەواییكردنی توێكاریانە، بەرامبەر بەو شوێنانەی كە بۆ پرۆسەی سێكسیی نەخشێنراون.

ب–شێنەیی نواندن، یان وەستاندنی هەندێك پەیوەندی نێوەندیار كە دەكرێت لە كاتی راهاتندا بە خێرایی تەجاوزی بكەیت بۆ مەبەستی گەیشتن بە دوا ئامانجی سێكسیی"[ابثیم] .

بە پێچەوانەوە، ئیمامی غەزالی بە چێژی سەر جێگەی جووتبوونی سێكسیی ئامۆژگاریمان دەكات، هەروەها دان بەوە دادەنێت كە ئەو دەسبازی و گەمەكردنە لە بنەڕەتدا لە بەرژەوەندی ئافرەت دایەو ئەركی ئیماندارە كە تێری بكات. جا لە بەر ئەوەی چێژ وەرگرتنی ئافرەت لە پەیوەندیەكانی نێوەندكاردا خۆی هەڵدەگرێتەوە، كەواتە لە سەر ئیماندارە كە ملكەچی ئەو خۆشیەی ئەو بێت و بە شێنەیی لەگەڵیدا بڕوات، تاكو دواجار لە رێگەی بەیەكگەیشتنی ئەندامەكانەوە تێری بكات:

پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموویێت: وەك ئاژەڵ مەكەونە ژنەكانتانەوە، با "رسول" لە نێوانتاندا هەبێت– "لا یقعن احدكم علی امراته كما تقع البهیمة ولیكن بینهما رسول" گوتیان (رسول) چییە ئەی پێغەمبەری خوا؟ گوتی:ماچكردن و قسە لەگەڵ كردنە[تثیم].

هەروەها پێغەمبەر (د.خ) ئاماژە بەوە دەكات كە یەكێك لە خاڵە لاوازەكانی پیاو ئەوەیە كە " لە هاوسەرەكەی یان كەنیزەكەی نزیك بكەوێتەوە و بیپێكێت، بەر لەوەی بیدوێنێت و هاودڵی بكات و پاڵی بخات و پێداویستیەكەی خۆی لەودا تەواو بكات، بەر لەوەی پێداویستیەكەی ئەو تەواو بكات"[ایثیم].

ترس لە سێكسگەرایی مێیینە

سەیركردنی غەریزەی دەستدرێژی لە مێیینەدا راستەوخۆ كەوتۆتە ژێر سەیركردنی سێكسگەراییەوە. فرۆید پێی وایە ئەو غەریزەیە بەرەو ناوەوەی ئافرەت دەبێتەوەو لەگەڵ نێگەتیڤیەتی ئافرەت پێكەوە دەگونجێن، دواجاریش ئافرەت مازۆخییە:

"ئەو ڕێسا کۆمەڵایەتێدانەی کە ژنان ناچار بە چەپاندنی غەریزەکانی دەستدرێژی دەکەن، وایان لێدەکەن کە حەزە مازۆخییەکەیان بە هێز بێت و سروشتێکی ئیرۆسیش بخەنە سەر ئەو ئارەزووە ڕووخێنەرەی کە بەرەو ناوەوەیان دەبێتەوە. ئەوەی لە بنەڕەتدا لە بارەی مازۆخیەتی مێیینەوە دەیڵێن شتێکی ڕاستییە، بەڵام کاتێك ڕووبەڕووی پیاوانی مازۆخی دەبینەوە ناچار دەبین بە ڕاشکاوییەوە بڵێین کەوا لە سروشتیاندا بە ئاشکرا لایەنێکی مێیینەیی هەیە".

ونبوونی ئەکتیڤێتی سێکسگەرایی لای ئافرەتان بەرەو مازۆخییەت و نێگەتیڤییەتمان دەکاتەوە، بۆیە شتێکی کتوپڕ نییە کە ژنانی موسڵمان لە ڕووی سێکسگەراییەوە بە دەستدرێژیکەر دابنرێن، بەڵام ئەگەر ئەو دەستدرێژیەش بەرەو دەرەوە ئاراستە بکەن، کەواتە ئەوە سروشتی دەستدرێژی لای ئافرەتان کە لە بنەڕەتدا سروشتێکی سێکسییە هەڵگری کێشکردنێکی زاڵەو ئیرادەی پیاو دەبەزێنێت، جگە لەخۆ بەدەستەوەدانێکی نێگەتیڤانە ناتوانێت لە هیچی دیکە سەرپشك بێت، واتە هیچ هەڵبژاردنێکی دیکەی پێ نامێنێت، جگە لەخۆبەدەستدانی ئەو کێشکردنە نەبێت، هیچیشی بۆ نامێنێتە جگە لە سەرکۆنەکردنی ئەو کێشکردنە نەبێت، لێرەوە ئەو کۆبوونەوەیەی نێوان ئافرەت و فریودان، واتە کۆبوونەوەی نێوان ئافرەت و هێزی دژ بە سیستەم و کۆمەڵگە.

ئیمامی موسلیم دەگێڕێتەوە:

پێغەمبەر (د.خ) دەبینێت ئافرەتێك چووە لای زەینەبەو کاری خۆی جێبەجێکردو دەرچووە دەرەوە، ئینجا دەفەرموێت: "ان المراءة اذا اقبلت اقبلت في صورة شيطان، فاذا راى احدكم امراءة فاعجبتة فليات اهله، فانها معها مثل الذي معها".

ئەو کێشکردنە پەیوەستبوونێکی سروشتی نێوان هەر دوو ڕەگەزە، هەر جارێك پیاوێك کەوتە بەرامبەر ئافرەتێکەوە دەشێ دووچاری ئەو فریودانە بێتەوە:

"لە نێوان پیاو و ژندا سێیەمیان شەیتانە (واتە هەر پیاو و ژنێکی بێگانە دوو بە دوو پێکەوە بن، مسۆگەر کەسی سێیەمیان شەیتانە)".

ئەو ئافرەتانەی کە زۆر ترسناکن، ئەو ئافرەتانەن کە تامی پەیوەندی سێکسییان چێشتووە، کاتێك ژنی بە مێرد دووچاری چەپاندنی سێکسیی دەبێتەوە لەواندیکە زێتر ئازار دەکێشێت، هەروەها ئەو پیاوەی کە ژنەکەی خۆی لێ ونە ترسناکە، پیاوان بە شێوەیەکی تایبەتی دەکەونە بەر هەڕەشەوە:

"لا تلجوا على المغيبات، فان الشيطان يجري من احدكم مجرى الدم–فەرموودەی پێغەمبەرە (د.خ) کە فەرموویەتی مەچن بۆ لای ئەو ژنانەی کە مێردیان لە ماڵ نییە، چونکە شەیتان لە لەشی ئادەمیزادە وەکو خوێن هاتوچۆ دەکات".

لە زۆر بواری دیکەی ژیانی ڕۆشنبیری لە کۆمەڵگە ئیسلامیەکاندا وێنەی ئافرەت لە شێوەی دەستدرێژکەر کێشراوە. بۆ نموونە لە کەلتوری شەعبی مەغریبیدا ئەو ترسە لە ڕێگەی بیروباوەڕێکەوەیە کە پێی وایە یە جنۆکەیەکی بێزراو لە شێوەی ئافرەتێك بە ناوی "عایشەی قەندیش" خۆی دەردەخات، بە ڕاستی ترسناکە

چونكه شەهوانى و ئالۆش و داوێن پیسە، بەو مەمكە بەرجەستەو لێوە شـەهوانیەی بـە ڕێگـەی تاریـك و شـوێنە تاریكەكاندا دەخولێتەوە، پیاوان دەخاتە داوی خۆیەوە، گەورەترین ئارەزووشی ئەوەیە كە كردەی سێكسییان لەگەڵ ئەنجام بدات، تاكو هەتا هەتایە لە نێو جەستەیاندا بمێنێتەوە[بىشم].

ئینجا پێیاندەڵێت "ئێوە دانیشتووی ئێرەن". ترسان لە عایشەی قەندیش لـە ژیـانی ڕۆژانـەی مرۆڤـی مـەغریبی ئامادەگی تەواوی هەیە، هەروەها ترسان لـە مێینـە بـەوەی كـە نێـر دەخەسـێنێت كەلـەپورێكی تەقلیدییـە لـە نێوەندە شەعبییەكاندا هەڵگری كۆمەڵێك بیروباوەڕ و شێوەی جیاوازە، وەك چۆن لە ئەدەبی پۆپ و ئەوانیدیكـە (بـە تایبـەتی چـیرۆك) دەردەكـەوێت. ڕۆشـنبیری شـەعبی لـە بەرامبـەر مێـدا هەڵوێـستێكی نێگـەتیڤی لـەخۆدا هەڵگرتووە، خۆشەویستی پیاو بۆ ئافرەت بە شێتبوون و بە حاڵەتێك لـە حاڵەتـەكانی تێكشكانی خـود وەسـف دەكرێت، پەندێكی مەغریبی هەیە زۆر بە ڕوونـی ئامـاژە بـەوە دەكـات كـە خۆشەویـستی مەسـەلەیەكی ئـاڵۆزە، ئەگەر بەرەو شێتبوونت نەبات، ئەوە دەتكوژێت "الربطة اصعيبة.. هى اتحمق او تقتل"[التىشم].

بەڵام باشترین نموونەی ترس لە ئافرەت شیعری (سەیدی عەبدولڕەحمان ئەلمەجدوب) تـەعبیری لێـدەكات، كـە شاعیرێكی شەعبیە لە سەدەی شازدەی كۆچی ژیاوە. لە بەر ئەوەی شیعرەكەی زۆر سەرنج ڕاكێـشە وەك پـەند بـە دەمـی خەڵكەوەیـە و هـەتا ئـەمڕۆش دەگوترێتـەوە. لـە یـەكێك لـە قەسـیدەكانی (مەجـدوب) ئـافرەت بـە كەشتییەكی دارین دەچوێنێت كە هەر دەبێت غـەرق بێـت و دواجـار ئەوانـەی نێویـشی غـەرق دەبـن: "المراءة سفينة عود .... وللى راكب فيها مفقود.

یان: " لا تامنهم لا يغروك وف حديثهم ما يدوموا

الحوت فى البحر عوام وهم بلا ماء يعوموا"[النىشم].

یان: "بهت النساء بهتين ومن بهتهم جت هارب

يتحزموا بللفاع ويتخللو بالعقارب"[ابرله].

لێرەدا دوو ترس هەرەشە لـە سیـستەمی ئیـسلامی دەكـات: لـە دەرەوە كافرەكـان (ئەوانـەی شـەریك بـۆ خـوا دروست دەكەن)، لە نـاوەوەش ئـافرەت: لـە كۆكراوە دروسـتەكانیدا بوخـاری دەگێڕێتـەوە كەپێغەمبـەر (د.خ) دەفەرموێ: لە پاش خۆمەوە هیچ ئاژاوەو فیتنەیەكم لە ناو ئومەتما بە جێ نەهێشتووە كە وەك ئاژاوەو فیتنەی ژنان زیان بەخش بێ بۆ پیاوان– "ما تركت بعدي فتنة اخر على الرجال من النساء"[51].

ئەو دەرئەنجامەی كە هەردوو تیـۆر ئیـسلامی و ئـەوروپی پێـی دەگـەن سـەیرەو جێگـەی گاڵتەجاڕییـە، چـونكە دواجار هەردووكیان دەگەنە یەك ئاكام ئەویش ئەوەیە كە ئافرەت هێزێكی وێرانكەری سیـستەمی كۆمەڵایەتییـە، جا چ لە بەر ئەوەی ئەكتیڤە وەك ئیمامی غەزالی بۆی دەچێت، یان ئەوەیە نێگەتیڤە وەك فرۆید بۆی دەچێت.

ئەو دوو سیستەمەی كە هەر یەك لە ئیمامی غەزالی و فرۆید ئینتیمای دەكەن، كۆمـەڵێك شـێوەی جۆراوجۆریـان لە گرژی لە نێوان پێكهاتەی كۆمەڵایەتی و ژیانی سێكسیی (سێكسگەرایی) هەڵهێناوە. بۆ نموونـە لـە ئـەزموونی فرۆیدی و خۆرئاوای مەسیحیدا هێرشێكی نامەردانەیان بۆ سەر سێكس كردووەو بۆ پلەی ئاژەڵیان دابەزانـدووەو بە دژی ژیاری دادەنێن، بۆیە تاكیان دابەشی دوو لەتی هاودژ بەیەك كردووە: ڕۆح و جەستە. سەركەوتنی ژیاری

له میانی ئەو دیدەدا له ناوەڕۆکدا واته سەرکەوتنی ڕۆح بە سەر جەستەدا، ئیگۆ بە سەر ئید، فیکر بە سەر سێکسدا.

بەڵام ڕێڕەوی کۆمەڵگە ئیسلامییەکان ڕێڕەوێکی زۆر جیاوازە، چونکە هێرش بۆ سەر سێکس ناکەن، وەك ئەوەی کە ڕەمزی ئاژاوە بێت، بەڵکو هێرش بۆ سەر ئافرەت دەکەن کە ڕەمزی فریودانە، ئەوە ئافرەتە ڕەمزی ئاژاوەو ناڕێکییە، ئەوە ئافرەتە نوێنەرایەتی سەرکێشی و دەرچوون لە سنوورەکان دەکات، ئەوە ئافرەتە هەڵگری هێزێکی بێ سنوورەو بە هیچ شێوەیەك کۆنتڕۆڵ ناکرێت.

وەك سەرنجماندا تیۆری ئیسلامی لە بارەی غەریزەکانەوە پێی وایە کە غەریزەی خاو (ڕەمەکی) هێزێکە کە دەکرێت بە شێوەیەك بەکار بهێنرێت کە لە خزمەتی کۆمەڵگەدایە. کەواتە سێکس بۆ خۆی ترس دروست ناکات، بەڵکو بە پێچەوانەوە بەرەو سێ کارفرمای ئۆرگانی و پۆزەتیڤمان دەکاتەوە: دەشێ لە ڕێگەی سێکسەوە وەك پێداویستیەکی بوونی سیستەمی کۆمەڵایەتی مرۆڤی ئیماندار لە سەر زەوی بمێنێتەوە، هەروەها ڕێگە بە ئیماندار دەدات کە لە بارەی "چێژە بەڵێنپێدراوەکەی بەهەشت" فیکرەیەکی هەبێت،[٣٦] هانیدەدات پەیڕەوی فەرمانەکانی خوا بکات و بەهەشت وەدەست بهێنێت. بەڵام کارفرمای سێیەم خۆی لەو هەوڵە فیکرییەدا هەڵدەگرێتەوە کە لە تێربوونی سێکسیی پێویستدا ڕۆڵ دەگێڕێت.

تیۆری ئیسلامی بە شێوەیەکی ڕیشەیی لەگەڵ پرۆسەی باڵاکردن کە خۆرئاوای مەسیحی تەقلیدی دەکات و وەك ئەوەی کە فرۆید لە شیکردنەوەی دەروونی وێنای دەکات تەواو جیاواز دەکەوێتەوە. لای فرۆید (لە چەپاندنی وزەی سێکسییەوەیە–و.ك) ژیاری جەنگە بە دژی سێکس[٣٧]، ئەوە وزەی سێکسییە " لە دەرئەنجامە سێکسییەکەی خۆی دەردەچێت و بەرەو دەرئەنجامی کۆمەڵایەتی باڵا دەبێتەوە، بێئەوەی هیچ مۆرکێکی سێکسیی پێوە دیار بێت"[٣٨].

بەڵام ژیاری لە دیدی ئیسلامیدا دەرئەنجامی تێرکردنی وزەی سێکسییە، واتە دەرئەنجامی چەپاندنی سێکسی نییە، بەڵکو دەرئەنجامی پرۆسیسەکردنێکی تێرکراوو ڕێکوپێکە:

"سوودی هاوسەرگرتن لە حەوانەوەی دەروون و خۆشیپێدان و لەگەڵ دانیشتن و سەیرکردن و دەسبازیکردن و دڵخۆشکردن و بەهێزکردنی دڵە بۆ خواپەرستی، بەڵام دەروونی مەلول ئەگەر ناچار بە پەژارە بکرێت لەبەر ئەوەی پێچەوانەی سروشتی خۆی دەکەوێتەوە، ماف ئەوەی هەیە لەو پەژارەیە دوور کەوێتەوەو خۆشی لە دەست خۆی نەدات، ئەگەر جاروبار بە خۆشی گوزەراند، ئەو خۆشگوزەراندنە وزەو چالاکی پێدەبەخشێت. کاتێك بە شێنەیی هاوەڵی ژنان بکەیت، ئەوە ڕق و قینەت لە دڵدا نامێنێت. لە سەر دەروونە بێ خەوشەکان پێویستە دڵی خۆیان بە ڕێگەپێدراوەکانیان خۆش بکەن.."[٣٩].

بە ڕای ئیمامی غەزالی عەقڵ بە نرخترین ئەو شتەیە کە خوا بە مرۆڤی بەخشی بێت، باشترین ڕێگەشە بۆ ئەوەی لە بەدواداگەڕانی مەعریفە بەکاری بهێنیت. هەموو ئەو مەعریفانەی کە دەکەونە دەوروبەری ئادەمیزاد و زەوی و کایەکانی ئاسمان....هتد بەشێکن لە مەعریفەی خوا. بە نیسبەت ئیمانداری موسڵمان مەعریفە (زانست) باشترین ڕێگەیە بەرەو خواپەرستی، بۆ ئەوەی بتوانێت هێزەکانی خۆی بۆ زانست بخاتە کار پێویستە لە سەری

له گرژییەکانی کەم بکاتەوەو ئارەزووەکانی لە ڕێگەی چێژە دەرەکی و دنیاییەکانی بە فیڕۆ نەدات و لە مەبەستە ڕەواکان دوور نەکەوێتەوە.

ئافرەت لە بەر ئەوەی وەك گەمەیەکی ترسناك نیشان دەدرێت، بۆیە دەبێت تەنها بۆ جێبەجێکردنی هەندێك ئامانجی دیاریکراو بەکار بهێنرێت کە خۆی لە زیاد کردنی نەوەی موسڵماندا هەڵدەگرێتەوە، هەروەها ئەو ئارەزووانە کپ بکرێت کە غەریزەی سێکسیی دادەگیرسێنن، هەرگیز نابێت ئافرەت ئەوەندە جیگای ورووژانی سۆزو بایەخ پێدانی زیاد لە پێویست بێت، چونکە سۆز و بایەخ تەنها بۆ خوایە، بەدواداگەڕانی مەعریفەو لێوردبوونەوەو خواپەرستی لەخۆ دەگرێت.

ئەگەر سەرنج لە تیۆری ئیمامی غەزالی بدەین دەبینین کە کۆمەڵگەی ئیسلامی بە رای ئیمامی غەزالی دابەشی دوو بەش دەبێت: دەستەیەك کە مەعریفە بەرهەم دێنن و وەك ڕێگەیەك بۆ خواپەرستی و گوێڕایەڵی داوای دەکەن، دەستەیەك کە بەکارهێنراون لە لایەن ئەو دەستەیەی کە ڕۆشنبیریی بەرهەم دێنن، دەستەی دووەمیش هەڵبەتە ئافرەتان دەگرێتەوە. ئێمە لە ڕێگەی فەرموودەکانی ئیمامی غەزالییەوە لە هەردوو رەگەزەکە دەگەین، یەکێکیان رەگەزێکی بەرهەمهێنەو ڕەگەزەکەی دیکە (ژن) هاوکاری ڕەگەزی یەکەم دەکات، لە کۆمەڵگەی ئیسلامیدا دەبینین بڕیارێکی گەورەی وەك ئیمامی غەزالی دادەبەزێتە ئەو ئاستەی کە بەشداری لە دابەشکردنی ئیمانداران بکات و بیانکاتە دوو دەستەو بە هەر دەستەیەکیش ڕۆڵی جیاوازو هاودژ بە ڕۆڵی دەستەکەی دیکە ببەخشێت:پیاوان ئەو دەستەیەن کە فیکر بەرهەم دێنن، ژنانیش ئەو دەستەیەن کە بۆ خزمەتکردنی ژیانی سێکسیی پیاوان بەکار دەهێنرێن. هەڵبەتە ئەوەش لەگەڵ پەیامی ئیسلامی کە هەڵگری یەکسانی نێوان ئیماندارانە هاودژ دێتەوە، ئیسلام یەکسانی رەها بەرز دەکاتەوەو بە شێوەیەك – وەك پرنسیپ– جیاوازی لە نێوان ئیماندارێك و ئیماندارێك ناکات تەنها بە لە خوا ترسان و خواپەرستی نەبێت.

بەڵام ئەو وێناکردنەی ئیمامی غەزالی خۆی لە جیاکاریکردنی نێوان هەردوو ڕەگەزەکەدا دەبینێتەوە: فەرمان بە دەست پیاوانە–بەڵام ئەی ئەو ڕۆڵە گرنگەی کە دایك لە ژیانی منداڵەکەیدا پێیهەڵدەسێت، هەروەها شکستی پەیوەندی هاوسەری (وەك چۆن لە دامودەزگاکان دەبینرێت وەك تەلاق و فرە ژنی..).

دەشێ نەخشەی کۆمەڵایەتی کە لە ڕێگەی خێزان و یاساکانییەوە لە وڵاتە ئیسلامییەکاندا دەبینرێت، هەوڵێك بێت بۆ ڕێکخستنی ئەو توانا وێرانکەرەی ژیانی سێکسیی مێ و لە هەمان کاتدا فەرمان بە سەردانیان.

[1]-وشەی سێکسگەرایی ئەکتیڤ واتای (ژیانی سێکسی کارا) دەگەیەنێت کە بە فەرەنسی بە سێکسوالێتی ئەکتڤ هاتووە.
[2]-ابن خلدون: المقدمة، الباب الثالث من الكتاب الاول، الفصل الثامن والعشرون: في انقلاب الى الملك، دار الفكر، ص253.
[3]-المرجع نفسة،ص 253.
[4]- المرجع نفسة ص253.
[5]-ابو حامد الغزالي: احياء علوم الدين، القاهرة، المكتبة التجارية الكبرى.
[6]-. المرجع نفسة ص25.
[7]- المرجع نفسة ص24.
*لة عەرەبییەکەی وشەی (الانپیین) هاتووە واتە گورچیلە: ئەو کات پێیانوابوو دوو گلاندەکەی گورچیلە سپێرم دروست دەکەن.
[8]- المرجع نفسة ص25.
[9]- المرجع نفسة ص27.
[10]- george peter murdock: social structure (new york: macmillan and co free press, 1965) p. 237..
[11]-ibid.
[12]-قاسم امين: تحرير المراءة، دار المعارف بمصر. القاهرة، 1970،ص89.
[13]-- المرجع نفسة ص88-87.
[14]- ابو حامد الغزالي: احياء علوم الدين، الجزء الثاني، بابا النكاح و ميزان العمل. القاهرة، دار المعارف،1964.
[15]-عباس محمود العقاد: المراءة في القران، كتاب الهلال، القاهرة.
[16]- المرجع نفسة، ص7. لەوێ ئاماژە بە ئایەتی 228 لة سورةي البقرة: (ولهن مثل الذي عليهن بلمعروف، وللرجال عليهن درجة، واللة عزيز حكيم).
[17]- المرجع نفسة، ص25، وەك ئاشکرایە ئەو گریمانە بایۆلۆژییەی کە ئەلعەقاد لە بەگشتکردندا جەختی لێدەکات هەڵەیە.
[18]- المرجع نفسة، ص18.
[19]- المرجع نفسة، ص26.
[20]- a. Schultz: the problem of social, collected papers, vol. 1 (lahaye: martinus nighoff) p. 101.
[21]-ralph linton: the study of man (londres: Appleton- century co., 1936) p. 116.
[22]-a. Schultz, collected papers, p.9.
[23]- sigmund freud: new introductory lectures on psychoanalysis, college edition (new york: Norton and co, 1065), p. 114. "بە نیسبەت دەقەکانی فرۆید نووسەر لە دەقی فەرەنسییەوە وەریگرتووە، چونکە دەقە عەرەبییەکان بۆشایی زۆریان لەخۆ گرتووە".
[24]-ibid.
[25]- s. freud; three contributions to the theory of sex 2-ed.(new york; dutton and co, 1909), p. 77.
سەیری رەخنەی لێکۆڵەرەوی فەرەنسی بۆ ئەو هەڵوێستەی فرۆید بکە: luce iragaray; speculum de l autre femme, les editions de minuit, 1974.
[26]-s. freud; new lntroductory lectures, p. 114.
[27]- الغزالي: احياء علوم الدين, ص 51.
[28]- unna stannard; adamss ribs, or the woman within, transaction, november-december, 1970, vol. 8. numero special sur la femme americaine, pp. 24-36.
[29]- ابو حامد الغزالي: احياء علوم الدين, ص 50، ئافرەت بە سیفەتی فریدانی ئاو وەسف دەکات، بەوەی کە لە شەودا روودەدات، لە توانایدا هەیە "ئەوەی کە پیام لە خەودا دەیبینێت ببینێت". (ابن اسعد: كتاب الطبقات الكبري، الجزء الثامن: عن النساء. دار البيروت 1958, ص858.

[30]- sigmund freud; sexuality and psychology of love,(new york; collier books, 1963) , pp. 196-197.

[31]- ibid. p. 190.

[32]- s. freud; three contributtions, p.78.

[33]- ibid..

[34]- ibid..

[35]- ferud, new indtroductory lectures, p. 132.

[36]- الغزالي: احياء علوم الدين, ص50.

[37]- المرجع نفسة,ص50.

[38]- المرجع نفسة,ص50.

[39]- s. freud; three contributtions, p.14..

[40]- ibid. p. 15..

[41]- الغزالي: احياء علوم الدين, ص 50.

[42]- المرجع نفسة,ص50.

[43]- ferud, new indtroductory lectures, p. 116..

[44]-ابو عيسي التزمذي: سنن التزمذي، باب ما جاء في الرجل يري المراءة تعجبة، حديث 1167، ص 413، المدينة- المكتبة السلفية.

[45]- المرجع السابق باب 16، حديث 1181، ص 419.

[46]- التزمذي: سنن التزمذي، باب، 17، حديث 1172، ص 419.

[47]- edward westermark; the belief in spirits in morocco (abo, finlande; abo, akademi, 1920.

[48]- edward westermark: wit and wisdom in morocco; a study of native proverbs (londres; macmilan and co. 1926) p.330.

[49]- sidi abderrahmane al majdoub; les quatrains du majdoub le sarcastique, poete maghrebin du xvi siecle recueduit par j. scelles-millie et b. khelifa (paris; gp maisonneuve et larouse, 1966) p. 161.

[50]- ibid. p. 160.

[51]-ابو عبداللة محمد بن اسماعيل البخارى: الجامع الصحيح، كتاب 67، باب 18, ص 419.

[52]- الغزالي: احياء علوم الدين, ص28.

[53]- sigmund freud; civilisation and its discontents, (new york; norton and co, inc, 1962.

[54]- freud; a general introduction to pasychoanalysis, (new york; poket book, 1952_, p. 27.

[55]- الغزالي: احياء علوم الدين, ص32.

تێبینی:

ئەم بابەتە لە کتێبی (المراه فی المجتمعات الاسلامیه) وەرگیراوە، کە (ئیلکا کان) بە زمانی تورکی ئامادەیی کردووەو دەزگای (المدی) ساڵی 2004 بلاوی کردۆتەوە، بەڵام کاتێك لەگەڵ کتێبی (ماوراو الحجاب) کە (فاتیمە ئەلزەهاوی ئازرویل) لە فەڕەنیسییەوە کردوویە بە عەرەبی و لە دەزگای (البیصاو– الغرب، گ/3، 2001) چاپکراوە، بەراوردم کرد سەیرمکرد لە زۆر شوێن دەستەواژەو داڕشتنەوەی لەگەڵ یەك نەگونجاویان هەیە، بەڵام لە بەر ئەوەی (فاتیمە ئەلمەڕنیسی) بۆخۆی پێشەکی بۆ کتێبی (ما وراو الحجاب)ی (فاتیمە ئەلزەهاوی ئازرویل) نووسیووەو لەوێ ئاماژە بە دروستی وەرگێڕانەکەی دەدات، بۆیە من لە بەراوردکرنەکەیدا پشتم بە (فاتیمە ئەلزەهاوی ئازرویل) بەست بۆ ئاگاداریتان، و.ك.